

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

YANGI DINIY HARAKATLAR VA SEKTALARNING HOZIRGI KUNDA YOSHLAR MAFKURASIGA TA'SIRI

Nurmuxammadova Shaxriza

Toshkent axborot texnologiyallari universiteti Samarqand filiali

TTKT fakulteti AKT-23-01 guruh talabasi

Telefon raqamii +998935732304

Elektron pochta manzili shxrizashaxriza81@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqola missionerlik, konfessiya, sekta tushunchalarining mazmun mohiyati, bugungi kunda dunyoning konfetssional xaritasida bo'layotgan o'zgarishlar dinlarning geografiyasidagi yangi tendensiyalar va ulni keltirib chiqarayotgan omillar va diniy tashkilotlar,ularning etiqodi va faoliyatining, jamiyatga tasiri haqid bo'ladi.

Kalit so'zlar: din, konfessiya, sekta, diniy tashkilotlar, missionerlik, islom, xiristianlik, buddaviylik, hinduviylik, xitoy dinlari, sinhiylik, bobiylk, ahmadiylik va diniy oqimlar.

Mamlakatimizda hukum surayotgan tinchlik va osoyishtalik, dinlar-aro bag'rikenglik, millatlar-aro totuvlik hamda hamjixatlik yurtimiz taraqqiyoti yo'lida amalga oshirilayotgan ezgu ishlarning mustahkam asosi bo'lib hizmat qilmoqda.

Bugungi kunda kishilik jamiyati rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatayotgan, unga o'ziga xoslik baxsh etayotgan ijtimoiy omillar qatorida diniy omilning ham alohida o'rni bor. Dinning yaratuvchilik va bunyodkorlik, uyushtiruvchilik va yo'naltiruvchilik salohiyatidan foydalanilganda u xamisha jamiyt rivoji, inson kamolotiga xizmat ko'rsatgan.

Din jamiyatning tashkiliy qismi sifatida kishilarning ijtimoyuvlashuviga ,turmush tarzini tashkil etish va tartibga solishga xizmzt ko'rsatuvchi hayotidan biri bo'lib kelgan .Dinning bunday roli uning tarixan shakillangan o'ziga xos xusisiyatlari bilan bog'liq, chunki umum insoniy axloq meyorlarini o'ziga singdirib olib, ularni hamma uchun din xulqatvor qoidalariga aylantirgan. Umum insoniyatga diniy va ma'naviy madaniyatni saqlab qolish hamda avloddan-avlodga yetkazshga yordam bergan va shu yo'l bilan madaniyat rivojiga kata ta'sir ko'rstgan. Bugungi kunda dinga bo'lgan harakatning kuchayib borishi globallashuv jarayonining o'ziga xos in'ikosi deyish mumkin.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Globalashuv sharoyitida esa u yangicha shaklu shamoil va keng miqiyos kasb etib, jamiyatdagi barqarorlik va taraqqiyotga taxdid solmoqda. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti Islom Karimov takidlaganlaridek, bunday taxditlarni << ...ilmiy-amaliy jixatdan atroflicha taxlil qilish va baxolash, ularning ustuvor yo'nalishlarini, kimga va nimaga qarshi qaratilganligini aniqlash, axoli turli qatlamlariga, hayot tarzimizga zid bo'lgan zararli g'oyalari va mafkuraviy xurujlarning mohiyatini ochib berish, fuqorolarimiz qalbida milliy tafakkur va sog'lom dunyoqarash asoslarini mustaxkamlash alohida ahamiyat kasb etadi>>.

[Karimov I.A Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohatlarni chuqurlashtirish, ma'naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish - barcha ishlarimizning maqsad va mezonidir / I.A.Karimov; [nashir uchun masul K.Bo'ronov]. - Toshkent: O'zbekiston, 2007 - 20 sm.]

Shundan kelib chiqib, bugungi dunyoning diniy manzarasi xaqida fikir yuritilgan. Zero missionerlikning mazmun-mohiyati, ko'lami va namoyon bo'lish shakillarini unda sodir bo'layotgan o'zgarishlardan tashqarida to'g'ri va to'liq tushunish mumkin emas. Mazkur holatni inobatga olib, ushbu maqolada <<din>> va <<diniy konfessiya>> tushunchalarining mazmun mohiyati, bugungi kunda jamiyatda dinga bo'lgan qizig'ish kuchayishining sabablari yoritishga harakat qilingan.

Konfessiya umuman olganda, diniy konfessiya deganda muayan diniy talimot doirasida shakilangan va o'zig xos xususiyatlarga ega etiqod va ushbu etiodga ergashuvchilar jamosi tushiniladi. Bir din dorasida yuzaga kelgan bo'lsa, aqidalar doirasida farqlanadigan jamolar ham dihiy konfessiyalar jumlasiga kiradi.

Shuni inobatga olgan holda mutaxassislar hozirgi kunda dunyoda yuzlab diniy konfessiyalar mavjud, deb hisoblaydilar.

Diniy konfessiyalar manzarasi rang-barangligini O'zbekistonda rasman ro'yhatdan o'tib faoliyat yuritayotgan diniy konfessiyalar misolida ham ko'rishimiz mumkin. Xristianlika mansub bo'lsada, yurtimizdagi 11 ta yo'nalishining har biri o'zining alohida diniy konfessiya, deb hisoblanishi fikrimizning isboti bo'la oladi.

Bugungi kunda jamiyatda dinga bo'lgan qizig'ish kuchayishining sabablari nimada ? Bugungi kunda dinga bo'lgan qizig'ishning kuchayib borishi globalashuv jarayonlarining o'ziga xos in'ikosi deyishim mumkin. Zero, globalashuv dunyoni bir butun va yaxlit qila borishi bilan bir qatorda, uning hosilasi sifatida alohida olingan millat va jamiyatlar darajasida o'z o'zini anglashga bo'lgan intilishining chuqurlashuviga ham zamin yaratmoqda. Bu jarayonlar o'z navbatida

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

inson manaviyatining uzviy qismi bo'lgan dinning moxiyatini tushunish, uning inson va jamiyat hayotidagi o'rnini anglashga bo'lgan etiborining kuchayishini keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, dinga bo'lgan qiziqishning kuchayishi bugungi kunda kshilik jamiyati oldida turgan muamolar, insoning ularni hal qilish yo'llari xaqidagi o'y-izlanishlari, dunyoviy va diniy qadriyatlar uyg'unligini taminlagan holda bugungi kunning og'ir va murakab savollariga to'laqonli javob topishga intilishi bilan bog'liq ekanini ham alohida qayt etish lozim.

Bugungi kunda milliy dinlar nomi bilan malum bo'lgan etiqod shakillari ham o'zining ko'p asirlik tarixiga ega. Muayan ijtimoiy tarixiy muhitda shakillangan , o'ziga xos qarashlar va qadriyatlar tizimi sifatida ular alohida olingan xalqlar hayotida muhim o'rinni egallab keelgan.

Xinduiylik dini anashunday dinlardan biri hisoblanadi Millodning birinchi ming yilligi o'rtalarida vujudga kelgan xinuiylikda Brahma, Vishnu, Shiva, Indra va Agni kabi xudolar mavjud. Olam va undagi mavjudotlarni bosh xudo - Brahma yaratgan deb hisoblasalarda, xinduiylar asosan Vishnu va Shivaga sig'inadilar. Bu dinning muqaddas kitobi - <<Veda >> (<<bilish>>) deb ataladi.

Xozirda bu dinga 800 millionga yaqin dinlar sig'inadi va etiqod qiluvchilar son jihatdan jahond uchunchi o'rinda turadi. Ushbu din asosan, Xindistonda tarqalgan bo'lsada, bugungi kunda unga etiqod qiluvchilarning yirik jamolari Bangladesh, Indoneziya, Shri Lanka, Pokiston, Malayziya, AQSH, Butan kabi davlatlarda ham mavjudligini takidlash zarur.

Xozirgi kunda ushbu dinga taxminan 1.5 milion kishi etiqod qiladi. Ular asosan hiindistonda yashaydilar.

Sinhiylik diniga Panjobda guru Nanak (1469-1539) tomonidan asos solingan. Unga ergashganlar o'zlarini sinhlar, yani shogirdlat deb atashgan. <<Sinhilik>>atamasi ham shu so'zdanolingan. Sinhilika ko'ra qudratli va xukumdr bo'lgan Xudo abadiy, azalda ham, hozirda ham, kelajakda ham mustaqil ravishda mavjuddir, u yaratgan dunyo esa o'zgaruvchan va foniydir. Har kim xudo bilan bevosita muloqotda bo'lish, o'zining muhabbati , ishonchi va sadoqati tufayli Xudoga yetishishi va u bilan birlashib ketishi mumkin. Sinhiylikda pasta tabaqalanish inkor etiladi. Xozirda Sinhilikka etiqod qiluvchilar soni taxminan 17 million kishini tashkil etadi. Ularning ko'pchiligi Hindistonning Panjob shtatida istiqomd qiladi .

Konfutsiylik dini asoschisi dunyoga Konfutsiy nomi bilan mashhur bo'lgan milloddan avvalgi 551-479 yashagan xitoylik faylasuf olim Konfutsiydir.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Din talimotiga binoan, osmon eng buyuk Xudodir. Olmdagi barcha mavjudodlarning taqdiri osmonga bog'liq. Biroq, jamiyatning qanday bo'lishi esa insonga ham bog'liq.

Konfutsiylik qoidalari, talimoti va marosimlari uning muqadas kitoblari - <<To'rt kitob>> (<<SiShu>>) va <<Besh kitob>> da bayon etilgan. Xozirgi kunda Xitoy aholisining ko'pchiligi ushbu dinga etiqod qiladi.

Sintoiylik (sinto - Xudo yo'li) milodning VI-VII asrlarida Yaponiyada vujudga kelgan din hisoblanadi. Ko'pxudolikka aoslangan sintoiylikda Amaterasu (Quyosh xudosi) va Inari (Dexqonchilik xudosi), Susanoo (Buron xudosi) asosiy xudolar hisoblanadi. Sintoiylik talimoti zamirida imperator hokimiyatining ilohiyligi to'g'risidagi aqida yotadi. Shuning uchun ham, har bir yapon fuqarosi o'z imperatorining muqadas xoxishi oldida bosh egishi lozim.

Xozirda <<diniy sekta>> tushunchasi ham ko'p ishlatiladi. Xo'sh u qanday manoni anglatadi? Diniy sekta deganda etirof etilgan yirik diniy yo'nalishlarning rasmiy aqidalarda farqli tarizda faoliyat olib boradigan diniy guruhlar tushiniladi. Shuningdek ushbu tushuncha mavjud dinlar va konfessiyalarga umuman aloqasi bo'lmagan holda din bayrog'I ostida faoliyat ko'rsatadigan guruhlar tushiniladi. Bugungi kunda har ikkala yo'nalishga mansub bo'lgan ko'plab sektalar faoliyat ko'rsatmoqda. Muthasislar ularning sonini tahminan 5000 atrofda deb baholaydi lar. Zamonaviy voqeylik diniy ekstremitik xarakterdagi sektalarning inson ongi qalbi uchun qarshi yo'ldagi faolyatining jonlanishi kuzatilayotganini ko'rsatmoqda. Xususan, malumotlarga ko'ra, birgina Rossiyaning o'zida <<Bogorodichiy markazi>>, <<Birlik cherkovi>>, <<Isus cherkovi>>, <<Yangi ahd cherkovi>>, <<Oq birodarlik>>, <<Birinchi farishtaning ilohiy buyrug'I>> kabi o'nlab iniy sektalar noqonuniy ravishda faoliyat olib bormoqda. <<SHaytonga sig'inish>> deb atalgan sekta ham keng tarqalgan. Ayrim malumotlarga ko'ra, o'ta hafli bo'lgan bu sektaning Rossiyada 100 ming, yer yuzida 5 miliondan ortiq tarafdorlari bor. Ular aholining diniy bilimlari pastligidan foydalanib, oxiratning yaqinligi bilan qo'rqitish xamda asosn yoshlar va moddiy ahvoli nochor bo'lganlar ichida ish olib borish yo'li bilan o'z tarafdorlarini ko'paytirishga harakat qilishmoqda. Bunday sektalarga asos solgan <<avliyo>>lar o'z izdoshlarini aldash yo'li bilan ularning mol mulklariga egalik qilishga urunmoqdalar. Yashirin faoliyat olib borishi, sekta ichida bo'layotgan voqealarning ko'pchilikka malum bo'lib qolmasligining qattiq nazorat qilishi ular faoliyatidan jamoatchilikning behabar qolishini keltirib chiqarmoqda.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Ugandadagi <<Oxirat kuni>> sektasi boshliqlarining faoliyati bunga misol bo'la oladi. Oxiratni 1999 yilning 31 dekabriga <<belgilagan>> ushbu sekta rahbarlari o'z tarafdorlarini mol mulklarini sotish, gunohlaridan forih bo'lishga chaqirgan. Qiyomatning 2001 yil 1 yanivariga ko'chirilishi sekta rahbarlariga nisbatan shubha uyg'onishiga olib kelgan. Shundan so'ng rahbarlar Qanungu qishlog'ida 500 dan ortiq o'z tarafdorlarini aldab bir joyga to'plab, ustilaridan yopib o't qo'yib yuborganlar. Ommaviy axborot vositalari habarlariga ko'ra, tezkor tadbirlarni o'tkazgan politsiya yana to'rt joyda ommaviy qabirlarni topgan. Umuman bu sektaning qurbonlari 1000 dan ortiq bo'lgani qayd qilingan.

Ijtimoiy-iqtisodiy muammolarning keskinlashib ketishi, ochlik, fuqorolar urushlari, ommaviy qo'zg'olonlar, spidning tarqalishi quyidagi sektalarning keng yoyilishiga olib kelmoqda.

Umuman olganda bunday sektalarning barchasi insonning ojizligi, manaviy va jismoniy komolotga erishishga bo'lgan intilishi, kishilar xayotida duch keladigan qiyinchiliklardan o'zlarining g'arazli maqsadlari yo'lida, shahsiy boylik ortirish niyatida foydalanadilar.

Bugungi kunda dunyoning diniy manzarasida qanday o'zgarishlar kuzatilmoqda? Bugungi kundagi o'zgarishlar xaqida gap ketar ekan quyidagilarni alohida qayt etish lozim. Eng avvalo, shakllangan dinlar doirasida muayan o'ziga hosliklarga ega bo'lgan yangi yo'nalishlar va sektalarninf paydo bp'lishi davom etmoqda. Masalan, mutaxasislar malumotlariga ko'ra, XX asirning ikkinchi yarimida xiristianlik, buddaviylk, islom va boshqa dinlar doirasida yuzlab sektalar paydo bo'lgan. Bu shunday jarayonlar kelajakda davom etishi mumkinligini taxmin qilish imkonini beradi.

Mavjud diniy talimotlar, ulardagi muayan qoidalarni davr talabiga molashtirish, boshqacha aytganda, modernizatsiya qilish jarayoni ham davom etmoqda. Masalan, xiristianlar amalga oshirgan inkvizitsiya va Salb yurishlri xato bo'lganini tan olib, Rim Papasi xatto rasman kechirim ham so'radi. 1992 yilda Papa Ioann Pavel II o'z paytida yerning quyosh atrofida aylanishi haqidagi qarashlarini yoqlagani uchun cherkov tiriminologi tomonidan tavba qildirilib, o'z qarashlaridan voz kechishga majbur qilingan Galileo Galileyning xaq bo'lganini tan olib, barchadan uzur so'ragani ham bunga misol bo'la oladi.

Shuning dek, mavjud dinlrning tarqalish hududida jiddiy o'zgarishlar sodir bo'layotganini takidlash joiz. Masalan, o'tgan asirda asosan xiristianlar yashab kelgan Yevropada bugungi kunda 20-25 million atrofida musulmonlar istiqomad

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

qilmoqdalar. Jumladan Buyuk Britaniyada - 3million, Germaniyada - 5million, Fransiyada - 6-7 million islomga etiqod qiluvchi fuqorolar yashamoqda. BMT malumotlariga ko'ra islomning yillik o'sish surati 6,4 % ni tashkil etib, Shimoliy Amerikada -25, Afrikada - 2.15, Osiyoda - 12.57, Yevropada - 142.35, Avstraliya va Okiyaniyada - 257.01 foizga ko'paygan. Faqat Lotin Ameriksida 4.73 foizga kamaygan. Bunday o'zgarishlar, bir tomondan, globallashuv keltirib chiqarayotgan odamlar migratsiyasi natijasida, ikkinchi tomondan, kishilrning buddaviylik, ko'pgina hollarda va asosan islomni ongli tarizda qabul qilishi bilan bog'liq.

BMT tomonidan elon qilingan malumotlarga ko'ra asir boshian bugungi kunga qadar 1 million tub yevropaliklar islom dinini qabul qilganlar. Shuningdek aholisi ananaviy ravishda buddaviylik va islomga etiqod qilib kelgan o'lkalarda xiristianlikni yoyishga intilish kuzatilmoqda. BMT malumotlariga ko'ra, xiristianlikning o'sishi ko'rsatkichi yiliga 1.46 % ni tashkil qiladi. Mazkur jarayon ayrim xiristian tashkilotlari va yo'nalishlarining faol missionerlik harakati natijasida sodir bo'lmoqda.

Xulosa o'rnida qayt etilgan mulohazalar bugungi kunda ham dunyoning diniy manzarasida jiddiy o'zgarishlar sodir bo'layotganidan dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz . 7-jild. Toshkent. O'zbekiston, 1999-B.88 .
2. Islom niqobi ostidagi ekistremistik terrorchi uyushmalar: ma'lumotlar to'plami/ K.Shrtmuhammedov , J.Karimov - Toshkent ; Toshkent islom unversiteti, 2017. - 160b .
3. Aydarbek Tulepov: Islom va aqidaparast oqimlar . Ikkinchi nashir/ ma'sul muharrir Shayh Abdulqzziz Mansur. -T.:”Sharq” , 2013. - 336 b .
4. Diniy mutaassiblik: Mohiyat , maqsadlar , oqibatlar va oldini olish yo'llari . - Toshkent : O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi nashriyot-matbaa birlashmasi , 2020 - 160 b .
5. Samatov K. Issues Naqshbandi Teaching peace and harmony in society // Theoretica & Applied Science. - 2016. 2 . - C . 175 - 179 .
6. Samatov, Khurshid. "Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society." Theoretical & Applied Science 2 (2016): 175-179.
7. Samatov, K. (2016). Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society. Theoretical & Applied Science, (2), 175-179.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

8. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction. – 2021.

9. Ulmasjonovich, Khurshid Samatov. "Mystical and philosophical foundations of human interaction." (2021).

10. Ulmasjonovich, K. S. (2021). Mystical and philosophical foundations of human interaction.

11. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani) //European Scholar Journal. – 2021. – T. 2. – №. 11. – C. 45-48.

12. Ulmasjonovich, Khurshid Samatov. "Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani)." European Scholar Journal 2.11 (2021): 45-48.

13. Ulmasjonovich, K. S. (2021). Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani). European Scholar Journal, 2(11), 45-48.

14. Karimov I.A Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohatlarni chuqurlashtirish, ma'naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish - barcha ishlarimizning maqsad va mezonidir / I.A.Karimov; [nashir uchun masul K.Bo'ronov]. - Toshkent: O'zbekiston, 2007 - 20 sm.

